

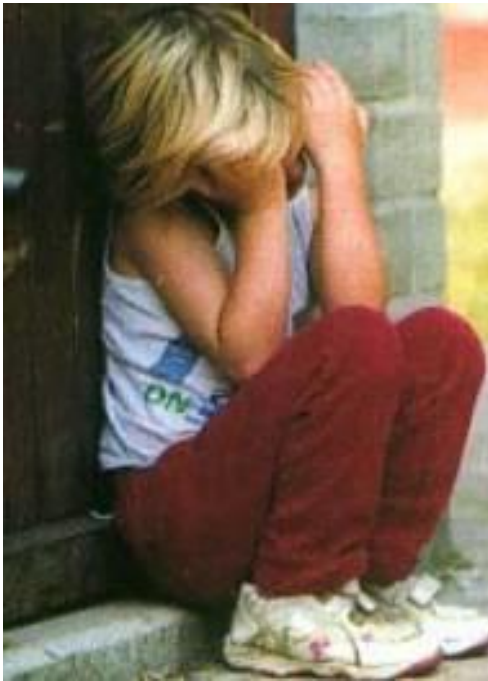

Pestprotocol

2017-2021

Alles uit dit document mag worden gebruikt. Bronvermelding vinden wij collegiaal.

Laatst bijgewerkt september 2017

**Pesten,
Ze doen het iedere dag.
Pesten,
Terwijl ze weten dat het niet mag**

**Huilen,
Want je bent weer gepest,
Huilen,
Want je bent anders dan de rest**

**Bang,
Hoe zou het vandaag weer gaan?
Bang,
Wordt het schelden, wordt het
slaan?**

**Radeloosheid,
Houdt het dan nooit op?
Radeloosheid,
Ze gaan door, ook al roep ik STOP.**

**Verdriet,
Want stoppen doen ze niet.
Verdriet,
Geen leraar die het ziet.**

Carry Slee

1 Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Uitgangspunt van het pestprotocol	4
Een aantal feiten over pesten	5
Het protocol	6
Over pesten	6
Betrokkenen	7
Samenvattend	12
Tot Slot	13
Overzicht gebruikte literatuur, artikelen en websites	14
Bijlage 1 Onderwerpen kanjertraining	15
Bijlage 2 Vriendinnenvenijn	16

2 Uitgangspunt van het Pestprotocol

In de visie en missie van onze school en die van het Stichtingsbestuur laten wij zien dat wij veel waarde hechten aan een gevoel van geborgenheid en veiligheid voor onze kinderen.

Wij beseffen dat de sfeer waarin een kind moet opgroeien van groot belang is om een volwaardig mens te worden. Wij stellen daarom een vriendelijk en veilig klimaat met orde en regelmaat op prijs. Pas als een kind zich veilig voelt, kan het zich ontwikkelen. Regelmaat geeft het kind kansen.

Ons uitgangspunt om gewenst gedrag te bereiken is het naleven van de drie Gouden regels:

1. *Wij zijn kanjers voor elkaar*
2. *We houden de school netjes*
3. *Wij zijn rustig in de school!*

Deze regels hangen zichtbaar in de school en klassen.

Het pestprotocol, waarin een structurele preventie en aanpak van pesten op onze school wordt beschreven, sluit aan bij de missie en visie van onze school en die van het Stichtingsbestuur.

In een schoolomgeving, waarbinnen wij streven naar het waarborgen van een veilig klimaat in de klas en de school, past pestgedrag niet. Wij streven dan ook naar een pestvrije school.

Dit betekent dat wij op de eerste plaats moeten erkennen en accepteren dat er op onze school gepest wordt. Ook op onze school komt pesten voor, ook al zien wij dit niet direct.

Om pesten te voorkomen en echt uit te bannen is langdurig beleid nodig. Dit beleid moet er op gericht zijn dat het pesten op school structureel de aandacht heeft en niet alleen incidenteel of projectmatig aandacht krijgt.¹

Hoe wij hier invulling aangeven staat beschreven in de volgende hoofdstukken.

---

¹ Van Katwijk, Ouders&Co

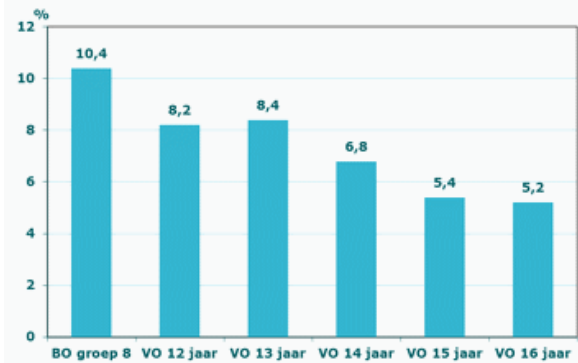
3 Een aantal feiten over pesten

In 2016 geeft 10 procent van de basisschoolleerlingen aan dat zij slachtoffer geweest zijn van pesten. Hiervan geeft bijna 8 procent aan maandelijks gepest te zijn en bijna 3 procent wekelijks. Binnen het voortgezet onderwijs gaat zegt 8 procent van de leerlingen slachtoffer te zijn van pesten, waarbij bijna 3 procent maandelijks en 5 procent wekelijks wordt is gepest.

Van de slachtoffers van pesten in het basisonderwijs geeft ruim 67 procent aan persoonlijk gepest te zijn. Bij 7 procent gaat het om cyberpesten. Andere manieren waarop kinderen gepest worden zijn onder meer via telefoongesprekken en briefjes.

In het voortgezet onderwijs komt cyberpesten bij ruim 19 procent van de gepeste leerlingen voor. Deze gegevens zijn afkomstig uit de Monitor Sociale Veiligheid waarin de ervaringen van leerlingen worden gemeten. In de vragenlijst wordt het begrip pesten niet gedefinieerd waardoor de beleving van de slachtoffer centraal staat (Monitor Sociale Veiligheid, 2016).

Werdt vaak gepest (twee keer per maand of vaker) - HBSC, 2013

Pesten en gepest worden

Veel leerlingen die pesten, worden zelf ook gepest. Uit het Landelijk onderzoek pesten 2012 blijkt dat op de basisschool 15 procent van de pesters zelf ook gepest wordt.

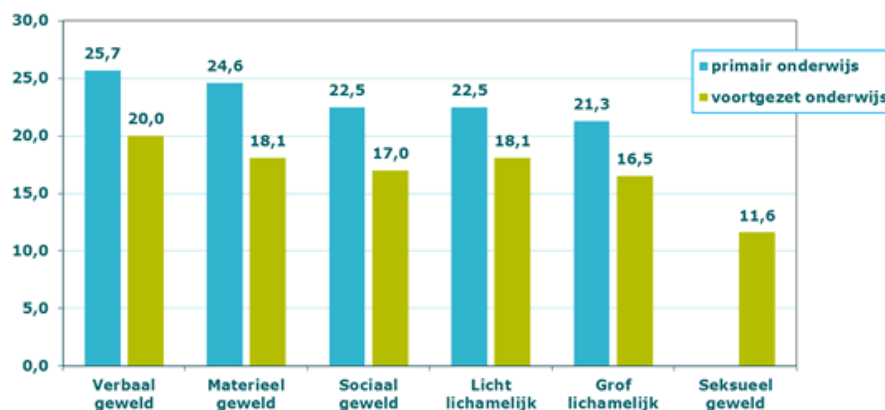
Ook uit de Peiling Jeugd en Gezondheid komt naar voren dat er een verband is tussen pesten en gepest worden. Van de kinderen die vaak zijn gepest gedurende de afgelopen maanden heeft 16 procent ook zelf vaak gepest. Ter vergelijking: van de kinderen die niet zijn gepest heeft slechts 2 procent vaak gepest. Dit onderzoek geeft ook informatie over de samenhang tussen pesten en psychosociale problemen. Kinderen die anderen pesten rapporteren vaker dat ze depressief zijn dan kinderen die nooit anderen pesten: 55 versus 29 procent. Bovendien hebben deze kinderen volgens de ouders ook vaker externaliserende problemen (vooral agressief gedrag), maar niet vaker internaliserende problemen (zoals zich terugtrekken en angstig of depressief gedrag).

In 2014 heeft Gijs Huising in zijn promotieonderzoek laten zien dat dezelfde kinderen meerdere rollen kunnen hebben: die van slachtoffer, dader en verdediger.

Kinderen die gepest worden

Voor kinderen jonger dan 11 jaar zijn er geen recente cijfers. Uit de Peiling Jeugd en Gezondheid (2005) blijkt dat ondanks dat de meeste 8- tot 12-jarige kinderen het gevoel hebben geaccepteerd te zijn door hun klasgenoten, iets meer dan één op de drie kinderen één of meerdere malen gepest is in de laatste maanden. In de meeste gevallen betreft het incidenten. Van de kinderen die gepest zijn (35 procent) geeft 72 procent aan dat dit één of twee keer is gebeurd in de laatste maanden. In de rest van de gevallen is er sprake van structureel pesten (28 procent). Er zijn hierbij geen groepen kinderen aan te wijzen die vaker worden gepest dan anderen.

bewerkt: 12 februari 2015

4 Het protocol

4.1 Over pesten

Pesten is een systematisch uitoefenen van psychische en/of fysieke mishandeling door een leerling of een groep leerlingen van één of meer klasgenoten, die niet (meer) in staat zijn zichzelf te verdedigen.²

Er bestaan meer definities. In al deze definities komen steeds enkele duidelijk kenmerken naar voren: Pesten gebeurt opzettelijk. Het is bedoeld om schade toe te brengen (fysiek, mentaal en materieel).

Daar waar we bij plagen spreken over incidenten, gebeurt pesten *systematisch*.

Een tweede verschil tussen pesten en plagen is de macht. Bij plagen is sprake van een gelijke of bijna gelijke macht. Bij pesten is de *macht ongelijk verdeeld*.

Een derde verschil is dat bij plagen geen sprake is van blijvende schade. Pesten heeft daarentegen *negatieve gevolgen* voor het slachtoffer.

Een vierde verschil is dat bij plagen het lijdend voorwerp mogelijkheden heeft tot verweer. Bij pesten is *verweeren niet mogelijk*. Doet het slachtoffer dit wel, dan is dit voor de pester vaak een reden het slachtoffer nog harder aan te pakken.

Pesten houdt niet van zelf op, maar wordt eerder erger als niet wordt ingegrepen. Pesten is van alle tijden en komt in alle groepen en culturen voor.

Pesten kan op verschillende manieren voorkomen:

- Verbaal
  - Vernederen
  - Schelden
  - Dreigen
  - Belachelijk maken
- Fysiek
  - Trekken, duwen, spugen
  - Schoppen, laten struikelen
  - Krabben, bijten en aan haren trekken
- Intimidatie
  - Een kind achterna blijven lopen of ergens opwachten
  - Een kind de doorgang beletten en klem zetten
  - Dwingen dingen af te geven die niet van de pestkop zijn
  - Dwingen bepaalde dingen te doen; snoep of geld meenemen
- Isolatie
  - Anderen beïnvloeden een bepaalde houding aan te nemen t.o.v. het slachtoffer
  - Uitsluiten; niet mee laten doen aan bepaalde activiteiten
- Stelen en vernielen van spullen
  - Afpakken van eigendommen van het slachtoffer
  - Beschadigen van eigendommen van het slachtoffer

---

² Pesten op school, Drs. B. van der Meer (1994)

- SMS, Snapchat, E-mail, Facebook, Twitter en andere chat-vormen
  - Hierbij kunnen vormen van pesten voorkomen, zoals beschreven bij “verbaal, fysiek, intimidatie en isolatie.

4.2 Betrokkenen

De landelijke organisaties voor ouders in het onderwijs³ gaan uit van de zogenaamde “vijf sporen aanpak”:

1. het gepeste kind,
2. de pestkop,
3. de zwijgende middengroep,
4. de leerkracht en
5. de ouders

Deze betrokkenen hebben een duidelijke rol en taak daar waar het gaat om het pesten op school. Tevens hebben zij steun nodig om met het probleem om te gaan.

Bij onze aanpak op school maken we gebruik van de No Blame methode. De verantwoordelijkheid van het (pest)probleem wordt bij de groep gelegd.

De directie, intern begeleider (IB), remedial teacher (RT) en de vertrouwenspersoon hebben tevens een belangrijke (voortrekkers)rol en taak bij de preventie en aanpak van het pesten.

Het gepeste kind

Sommige kinderen hebben een grotere kans om gepest te worden dan anderen. Dit kan komen door het gedrag van het kind of hoe het eruit ziet.

Uit onderzoek blijkt dat van slachtoffers van pesten in zijn algemeenheid gezegd kan worden dat zij:

- Sociaal onhandig zijn
- Vaak een negatief zelfbeeld hebben
- Fysiek zwakker zijn dan anderen
- Zich al snel onder aan de sociale rangorde in een groep bevinden
- Vaak één van de jongste kinderen uit een klas zijn

Gepeste kinderen voelen zich vaak eenzaam. Ze hebben geen vrienden om op terug te vallen als zij zich vervelend voelen.

Het is belangrijk steun te bieden aan het kind dat gepest wordt; luisteren naar het kind en haar/zijn probleem serieus worden genomen.

Overleggen met het kind over de mogelijke oplossingen en werken aan deze oplossingen. De methode Kid's Skills⁴ biedt handvatten op een *positieve constructieve manier problemen te overwinnen door nieuwe vaardigheden te leren*.

Zo nodig kan er voor gezorgd worden dat het kind deskundige hulp krijgt, bijvoorbeeld een sociale vaardigheidstraining.

³ Pesten op school: hoe ga je er mee om?

⁴ Kids' Skills, Furman Ben, Nelissen Soest (2006)

De pestkop

Over de pestkoppen kan gezegd worden dat zij:

- Pesten om zelf niet gepest te worden
- Onzeker zijn
- Behoeftte hebben zich te laten gelden
- Nadrukkelijk in de groep aanwezig willen zijn

Kinderen lopen een grotere kans pester te worden wanneer zij weinig extra aandacht van hun ouders hebben gekregen, geslagen worden wanneer zij iets fout doen en niet worden gecorrigeerd wanneer zij agressief zijn. Andere mogelijke oorzaken kunnen zijn: voedsel allergie, voorbeeldgedrag van volwassenen en agressieve tv- of videofilms of computerspelletjes⁵.

Meisjes pesten minder openlijk en vaak op een meer subtiele manier. Zij pesten meer in een groep dan individueel. Fysiek pesten komt bij meisjes minder voor⁶.

Het kind dat pest kunnen wij steun bieden door met het kind te bespreken wat pesten voor een ander betekent en wat de invloed is van dit pestgedrag.

Zo nodig kunnen wij zorgen dat het kind deskundige hulp krijgt in bijv. een sociale vaardigheidstraining. Het kind helpen om zich aan regels en afspraken te houden. Het kind helpen om op een positieve manier relaties te onderhouden met andere kinderen. De methode Kid's Skills biedt handvatten op een positieve constructieve manier problemen te overwinnen door nieuwe vaardigheden te leren.

De zwijgende middengroep

De kinderen die tot deze groep behoren weten dat er gepest wordt, maar praten er niet over en laten het doorgaan. Vaak gebeurt dit om zelf geen slachtoffer te worden van pesten of ze doen er aan mee als middel om de eigen positie in de groep te verbeteren.

Een aantal van deze kinderen ziet het pesten wel, maar doet er niets tegen. Ze voelen zich schuldig, maar doen niets, omdat zij vinden dat je niet mag klikken.

Net als de pestkop hebben de meelopers niet in de gaten welke gevolgen het pesten heeft voor het gepeste kind.

De leerkracht

De rol en taak van de leerkracht is onder te verdelen in preventie, signaleren en het handelen als het pesten zich voordoet.

Veel pestgedrag speelt zich af buiten het gezichtsveld van de leerkracht. Daarbij komt dat het pesten vaak wordt geheimgehouden. Het gepeste kind zal niet over het pesten praten uit angst nog meer gepest te worden. Kinderen die pestgedrag zien, zullen niet over pestgedrag praten uit angst zelf slachtoffer te worden.

Het ontstaan van pestproblemen wordt beïnvloedt door de sfeer in de groep en of de leerkracht (de school) er werk van maakt een positief groepsklimaat te creëren. De sfeer in de groep bepaalt in grote mate in hoeverre aan de basisbehoeften (veiligheid, vertrouwen, je zelf kunnen zijn, (enige) invloed uit kunnen oefenen, luisteren, iets betekenen voor een ander) van het kind wordt voldaan.

⁵ Pesten op school, Drs. B. van der Meer (1994)

⁶ Zie bijlage Vriendinnenvenijn in het basisonderwijs (PPSI juni 2007)

In de klas en op school gelden de 3 gouden regels. De leerkracht bespreekt deze gouden regels met zijn groep; wat bedoelen we met de regel, wat betekent dit voor het gedrag en de houding van iedereen binnen de klas/school. Op deze wijze geeft de klas inhoud aan de regel en worden deze meer eigen.

De leerkracht bevordert het sociaal competent gedrag van de kinderen door structureel en planmatig te werken aan de ontwikkeling van de sociale competenties m.b.v. de methode “*Kanjertraining*”. Doel van de Kanjertraining is de sfeer in de groep goed te houden (preventief) of te verbeteren (curatief).

Als de lessen reeks curatief wordt gegeven, dan is de verwachting dat de kinderen een betere band krijgen met elkaar en de leerkracht en zich prettiger voelen in de klas.

Subdoelen zijn:

- Bevorderen van vertrouwen en veiligheid in de klas
- Verbeteren van de sociale vaardigheden van de kinderen
- Beheersing door de leerlingen van verschillende oplossingsstrategieën in conflicten en
- De bewustwording van de eigenheid bij de kinderen > Ik doe mij niet anders voor dan ik in werkelijkheid ben.

Worden de lessen preventief gegeven, dan wordt de kans klein dat kinderen zich op enig moment laten verleiden tot sociaal destructief gedrag.⁷

De leerkrachten zijn opgeleid om met de methode Kanjertraining te werken.

Met behulp van de Kanjer-leerkrachten-vragenlijsten krijgt de leerkracht zicht krijgen op het functioneren van het individuele kind(eren) en de groep.

De Kanjer vragenlijst wordt door de leerkrachten van groep 1-8 in oktober ingevuld.

De kinderen van de groepen 5, 6, 7 en 8 vullen een Kanjer-leerlingen-vragenlijst in.

Indien nodig wordt na de afname van de Kanjer-vragenlijst *een sociogram* gemaakt van de groep. Dit sociogram maakt de sociale verbindingen en relaties die in een groep of klas spelen zichtbaar.

De leerkracht en intern begeleider bespreken de resultaten van de Kanjer-vragenlijsten in de groepsbespreking en maken afspraken over het vervolg van de Kanjertraining lessen.

De leerkracht dient alert te zijn op signalen die kunnen duiden op betrokkenheid bij pesten. Deze signalen kunnen komen van kinderen, ouders of collega's.

Het gaat erom dat de leerkracht *observeert* wanneer er iets bijzonders aan de hand is met een kind.

Signalen van het gepeste kind:

- Het kind kan last hebben van stemmingswisselingen
- Het kind toont tekenen van lichamelijke mishandeling
- Eigendommen van het kind zijn beschadigd
- Het kind presteert onverwacht onder zijn kunnen
- Het kind trekt zich terug uit contacten
- Het kind wordt door anderen onaardig behandeld
- Het kind zoekt vaak de nabijheid van de leerkracht
- Het kind is ongeconcentreerd
- Het kind komt afspraken niet na
- Het kind heeft lichamelijke klachten of slaapt slecht.

---

⁷ Zie www.kanjertraining.nl; Volg- en adviessysteem

De pestkop valt mogelijk te herkennen aan:

- Het kind is brutaal tegen andere kinderen en volwassenen
- Het kind toont tekenen van betrokkenheid bij vechtpartijen of spreekt vaak over vechtpartijen met andere kinderen
- Het kind heeft een aantal volgers bij zich, die doen wat hij zegt
- Het kind kan zich moeilijk inleven in gevoelens van anderen
- Het kind kan slecht tegen kritiek

In de groep kan pestgedrag opvallen door

- Het uitlachen van een kind door een groep (de pestkop en meelopers)
- Het veelvuldig zoeken van oogcontact door een groep (de pestkop en meelopers)
- De pestkop en meelopers maken grapjes en flauwe opmerkingen over steeds dezelfde leerling
- Groepsvorming door pestkop en meelopers om een bepaalde leerling

De leerkracht draagt zorg voor *een verantwoord internetgebruik* door de kinderen overeenkomstig de afgesproken schoolregels.

De leerkracht informeert waar nodig de ouders. Dit kan tijdens de gespreksavonden n.a.v. het rapport of ieder ander moment.

De directie

De directie stimuleert dat er openheid is over pesten, dat het pesten structureel wordt aangepakt en dat alle betrokkenen de juiste informatie hebben.

In de team- en bouwvergaderingen staat “Pesten en hoe ga ik er mee om” regelmatig op de agenda. De directie is verantwoordelijk voor het beschikbaar stellen van middelen (nascholing en aanschaf materialen) en het creëren van formatieruimte voor bijvoorbeeld IB, RT en vertrouwenspersoon. Tijdens de klassenbezoeken en het daaropvolgende gesprek is er aandacht voor het klassenklimaat. De directie stelt de ouders, via de schoolgids en de website van de school, in kennis van het pestprotocol en de daarin gemaakte afspraken.

De interne begeleider (IB)

De IB organiseert de opzet van een structurele aanpak om het pesten tegen te gaan. De IB zorgt voor een goed werkend leerlingvolgsysteem (ParnasSys / Kanvas Kanjertraining) op het gebied van de sociaal emotionele ontwikkeling. In de toetskalender worden t.b.v. de sociaal emotionele ontwikkeling de signaleringsinstrumenten van de Kanjertraining opgenomen.

De IB plaats het onderwerp op de agenda van de leerling- en groepsbesprekingen.

De IB draagt er zorg voor dat alle leerkrachten één lijn volgen voor wat betreft de aanpak en regels binnen de school en klas.

De vertrouwenspersoon

Als er problemen zijn op het gebied van pesten of als deze gesignaleerd worden, moeten er op school één, of meerdere aanspreekpunten zijn. De kinderen kunnen naar de leerkracht, maar er zullen kinderen zijn die liever met iemand praten die meer afstand heeft t.o.v. de klassensituatie. Het kind kan zich dan wenden tot de vertrouwenspersoon.

Jaarlijks bezoeken de vertrouwenspersonen de groepen, zodat kinderen weten bij wie ze terecht kunnen en op welke wijze dit het beste kan.

De ouders

Veel ouders ervaren pesten als één van de grootste problemen in het onderwijs. Pesten gaat ten koste van de sfeer in de groep en beïnvloedt de ontwikkeling van hun kind op een negatieve manier. Met behulp van de eerder beschreven signalen kunnen zij gedrag- en houdingsveranderingen van hun kind mogelijk herkennen en bespreekbaar maken. Het is van belang dat ouders de signalen die mogelijk wijzen op het feit dat het kind wordt gepest of pest serieus nemen. De ouders praten met het kind over school en de sfeer in de klas.

Voor de leerkracht en de school is het belangrijk dat de ouders deze informatie terugkoppelen naar school. De ouders moeten hun kind corrigeren als blijkt dat hun kind pest of anderen buitensluit.

Wat te doen als uw kind wordt gepest?

Onderneem niet direct boze stappen. Laat het kind wel duidelijk merken dat u wilt helpen, maar beraadt u op een goed plan van aanpak. Bepaal of u de pesterijen zelf kunt waarnemen. Merkt u onaardigheden tussen het kind en klasgenoten als u het naar school brengt of ophaalt? Ga na wat uw kind zelf al heeft gedaan om het pesten te stoppen. Bedenk samen de volgende stap: wat kunnen jullie eraan doen? Doe niets buiten het kind om, ook als u naar de leerkracht stapt kunt u dit het beste aangeven. Kinderen zijn vaak bang dat hun ouders (de verkeerde) stappen ondernemen waar zij niets van weten. Letterlijk en figuurlijk: ga niet voor uw kind staan, maar ernaast of erachter

Het pesten kan voorkomen op de *sport- en/of hobbyclub* van het kind. Mogelijk dat het kind in een team of groep zit met kinderen van school en is de plaats waar gepest wordt verlegd. Veel verenigingen werken aan het thema "Sportiviteit & Respect"⁸. Het is van belang dat ouders, als hun kind betrokken is bij het pesten, dit bespreken met de begeleider van de vereniging en de leerkracht. De vereniging en school zijn hierdoor in staat adequaat op te treden en kunnen waar mogelijk de aanpak afstemmen.

Net als 'gewoon' pesten heeft *digitaal pesten* in veel situaties ernstige gevolgen. Een klasgenoot uitschelden, tijdens het chatten vrienden tegen elkaar opzetten, iemand doodwensen in een sms'je of computers infecteren met een virus zijn vandaag de dag onder kinderen heel gewone praktijken. We noemen dat digitaal pesten. Net als op school zijn ook thuis afspraken nodig m.b.t. het gebruik van internet.

Gouden regels voor internetgebruik⁹

- Ga voorzichtig om met persoonlijke informatie. Maak bijvoorbeeld je naam, leeftijd of telefoonnummer niet bekend.
- Geef aan dat geen opnames van de leerlingen en leraren gemaakt mogen worden zonder toestemming.
- Stel uzelf op de hoogte van de diensten en websites die uw kind gebruikt.
- Geloof niet alles wat u op het Internet ziet of leest.
- Moedig uw kinderen aan het u te vertellen als zij op het Internet iets vinden dat suggestief, obscene of bedreigend is, of waardoor ze zich anderszins ongemakkelijk voelen.
- Geef niet meteen het kind de schuld als het iets onzedelijks ontvangt of opent - dit kan per ongeluk zijn gebeurd.
- Gebruik het internet als een familieactiviteit. Zet de computer indien mogelijk in de huiskamer in plaats van op de slaapkamer van het kind.

⁸ <http://www.sport.nl/vereniging/normenwaarden/214996/218004/217784/>

⁹ http://www.besafeonline.org/dutch/introductie_veilig_internetgebruik.htm / <http://www.stopdigitaalpesten.nl/>

- Probeer de online vrienden van uw kind te leren kennen zoals u dat bij zijn / haar andere vrienden zou doen.
- Zorg dat u de PC of het Internet niet gebruikt als elektronische kinderoppas.
- Stel ook uw eigen gouden regels op. Plak ze op de zijkant van de computer nadat u ze heeft besproken.
- Geniet van het surfen!

Samenvattend

Hoe voorkomen we pesten en hoe handelen we als pesten wordt geconstateerd?

Directie	Informatie verstrekken over pesten
	Bespreek momenten plannen in team- en bouwvergaderingen
	Bewaken klimaat in de klassen
	Beschikbaar stellen van middelen / formatie t.b.v. pesten
	Informatie verstrekken aan ouders via medezeggenschapsraad, oudervereniging, ouderavonden, Nieuws van de week, schoolgids en website
IB	Goed werkend LOVS op gebied van Sociaal Emotionele Ontwikkeling
	Inplannen signaleringsmoment Kanjertraining
	Bespreekbaar maken tijden leerling- en groepsbespreking
	Bewaken doorgaande lijn wat betreft aanpak en regels
Leerkracht	Waarborgen van een goede groepssfeer
	Bespreken en hanteren van afgesproken regels
	Structureel verzorgen van lessen uit de methode "Kanjertaining"
	Zicht hebben op de kinderen die mogelijk gepest worden
	Afnemen van signaleringsinstrumenten: Kanjertraining (en eventueel sociogram)
	Groepsoverzichten maken n.a.v. de instrumenten en bespreekbaar maken in leerling- en groepsbespreking
	Zorg dragen voor verantwoord en gecontroleerd internetgebruik
	Ouders informeren tijdens rapportgesprekken of incidentele gesprekken
	Kanjertaining aanpak in klassensituatie bespreekbaar maken en toepassen
Vertrouwenspersoon	Signalen van pesten bespreekbaar maken met team of individuele leerkracht, zodat de leerkrachten weten wat er speelt.
Ouders	Zicht hebben op signalen die kunnen wijzen op de betrokkenheid bij pesten
	Gesprekken hebben met het kind; weten wat er speelt
	Zorgen dat de leerkracht weet wat er speelt
	Bezoeken van informatieavonden en rapportavonden
	Zorg dragen voor een verantwoord en gecontroleerd internetgebruik
	Weten wat er speelt bij de hobby- en sportvereniging

5 Tot slot

Pesten is van alle tijden en het komt voor in elke cultuur.

Het voorkomen en het begeleiden van kinderen die betrokken zijn bij pesten is een taak voor iedereen die op welke wijze dan ook betrokken is bij het kind; vriendje, klasgenootje, ouder, leerkracht, school of de begeleider van de hobby- of sportvereniging.

Het voorkomen van pesten is een lastige zaak. Pesten gebeurt vaak in het geniep. De kinderen die gepest worden of er op een andere wijze bij betrokken zijn, durven er niet over te praten. De kans op represailles is immers groot.

Toch moet het voorkomen van pesten veel aandacht krijgen. Het structureel werken aan de ontwikkeling van de sociale competenties is hier binnen een belangrijk aspect.

De drie schoolregels, met de invulling van de regels per groep, bieden een goede basis voor een veilige school, waarbinnen kinderen zich prettig voelen.

Samen met de kinderen kunnen we in de klas verder invulling geven aan deze regels.

De methode “Kanjertaining” biedt voldoende handvatten om hier ook met de groep verder aan te werken.

Het wederzijds informeren: ouder - leerkracht, leerkracht - ouder, school - ouder, vereniging - ouder en ..... is een belangrijke voorwaarde om kinderen, die op welke wijze dan ook betrokken zijn bij pesten, te kunnen helpen.

Het pestprotocol is een ingeburgerd begrip waarmee besturen, scholen en ouders kenbaar maken te willen werken aan het pesten op school.

Werken doet het, als we er als school -in de breedste zin van het woord- aan willen werken.

6 Overzicht gebruikte literatuur, artikelen en websites

- Pesten op school, Meer, B van der (1994)
- Pesten op school; recente onderzoeksresultaten; Bokhorst, (2001)
- Pesten Voorkomen; een planmatige aanpak, Bokhorst J, (2001)
- Signaleringslijsten Slachtoffers van pesten en agressors
- Pesten op internet en het psychosociale welbevinden van jongeren, IVO (2006)
- Bullying among elementary school children, Fekkes, M (2005)
- Treiteren en Pesten; Hoe maak je ze weerbaar, Wilmink J (2004)
- Kind gepest: kom in actie, Salm, H, Trouw (2006)
- Kids' Skills, Furman B, Uitgeverij Nelissen Soest (2006)
- Schoolbrochure "Stop het pesten"; schooljaar 2007-2007
- Professioneel omgaan met gedragsproblemen, Jeninga J, HB uitgevers Baarn, (2006)
- <https://www.stoppesten.nl/>
- www.zinloosgeweld.nl
- www.stopdigitaalpesten.nl
- www.pestweb.nl
- www.nocnsf.nl

- **Bijlage 1**

De onderstaande onderwerpen komen aan bod tijdens de Kanjertraining

- Vrijheid van meningsuiting
- Gelijkwaardigheid
- Begrip voor anderen
- Verdraagzaamheid
- Democratie in de klas en school
- Rechten en plichten
- Vrije tijdsbesteding
- Levensbeschouwelijke gemeenschappen
- Solidariteit
- Zelfbeeld
  - Eigen achtergrond
  - Imago
  - Groepsidentiteit
  - Geloof
  - Integratie
  - Ik en de ander
  - Verdraagzaamheid en tolerantie

Bijlage 2

Zie ook:
Meidenvenijn Kanjertraining
Kanvas>downloads

PPSI-informatieblad, juni 2007 **PPSI-infoblad**
Vriendinnenvenijn in het basisonderwijs

“Als jij met haar speelt, ben ik je vriendin niet meer”

In de groep ...

De basisschool kent de groepen 1 tot en met 8. De kinderen vormen letterlijk een groep met elkaar onder leiding van de leerkracht. Binnen deze groep vormen zich weer kleinere groepen. In iedere groep spelen twee vaste processen: ‘gezien worden’ en ‘invloed uitoefenen’. Wie het meest gezien wordt en de meeste invloed heeft, staat bovenaan de machtspiramide. Bij jongens wordt de rangorde vaak bepaald door fysieke dingen: sterk zijn, durven, goed zijn in sport.

Bij meisjes gaat het anders, daar zijn kleding, uiterlijk, mondigheid en bazigheid belangrijke factoren om aan de top te komen. Opvallend is dat meisjes onderling een geheel eigen wapenarsenaal hebben in de strijd om invloed: samenklitten, buitensluiten, onderling fluisteren en verbieden om met anderen te spelen. Vaak wordt dit bestempeld als ‘typisch meidengedrag’. Dit gedrag noemt PPSI ‘vriendinnenvenijn’.

Vriendinnenvenijn is een experiment waarbij meisjes kijken tot hoever ze kunnen gaan: lukt het je om macht uit te oefenen dan stijgt je status.

Queen&co

De meeste meisjesgroepjes zijn net een koninkrijkje met aan het hoofd een koningin. De koningin zorgt dat ze gezien is/wordt en heeft de meeste invloed. Ze bepaalt wie erbij hoort en wie niet. Zij maakt de regels: wat spelen we, wie speelt met wie, wat voor clubje zijn we ... Rosalind Wiseman, een Amerikaanse pedagoge, noemt de koningin ‘de Queen bee’ en haar trouwe hofdame(s) ‘de wannebee(’s)’. Een koningin is niets zonder onderdanen, daarom heeft zij ook een aantal gezeglijke meisjes in haar gevolg.

Om zich als groep sterker te voelen, hebben de koningin en haar hofdames het vaak voorzien op een ‘target’ buiten hun groep. De target kan ook het ‘zwakste’ kind zijn binnen de groep. Een target is niet altijd het klassieke lelijke eendje of het buitenbeentje van de klas. Ook leuke, originele meisjes die een bedreiging vormen, moeten onder de duim gehouden worden.

De rollen van queen, wannabee en target liggen niet muurvast, soms is de koningin ineens verslagen en heerst er een nieuwe. Ook de invulling van de rollen is niet zwart-wit: de target kan manipuleren met slachtoffermacht, de wannabees kunnen gemener zijn dan de koningin.

Relationele agressie

“Ik weet nog niet of ik op je partijtje kom ...”

Amerikaanse auteurs, onder andere Rosalind Wiseman noemen dit vriendinnenvenijn: ‘alternatieve agressie’, in tegenstelling tot directe agressie van voornamelijk jongens. Omdat meisjes van oudsher niet gestimuleerd worden om agressief gedrag te tonen, hebben ze een eigen vorm van agressie ontwikkeld op het terrein waar meisjes het meest kwetsbaar zijn: relaties. Alternatieve agressie wordt daarom ook wel aangeduid als **relationele agressie**, meisjes maken gebruik van de relatie om elkaar te kwetsen.

Door dergelijk meisjesgedrag te benoemen als agressie, krijgt het een veel zwaardere lading. En terecht. Dit meidenvenijn is namelijk niet zo onschuldig als vaak wordt gedacht. Het is een vorm van pesten waarvan de effecten kunnen doorwerken in latere sociale contacten en relaties.

Nu is de aandacht voor ingrijpen bij pesten op school, de afgelopen decennia gegroeid. Pesterijen worden niet meer afgedaan als ‘iets wat erbij hoort’. Maar het lijkt wel of ook bij pesten het principe ‘it’s a man’s world’ regeert: jongens overstemmen meisjes in geval van ongewenst gedrag, omdat

hun agressieve, vernielzuchtige gedrag meer in de gaten loopt op school dan de relationele agressie van meisjes.

Aanpakken en bestrijden van vriendinnenvenijn op school

De belangrijkste stap in het aanpakken van vriendinnenvenijn op school is onderkennen dat deze alternatieve agressie bestaat. Scholen moeten meidenvenijn benoemen en duidelijk maken dat het een vorm van pesten is die niet wordt getolereerd. Bij uitingen van alternatieve agressie, zoals dwang en bazigheid, zou de leerkracht onmiddellijk in moeten grijpen en de queen tot de orde roepen. Vriendinnenvenijn blijkt in de praktijk minder voor te komen op scholen die veel aandacht besteden aan samenwerking en die sociale vaardigheden en positieve contacten tussen alle kinderen bij opdrachten en projecten stimuleren.

Deze scholen hebben duidelijke regels, zoals:

- geen uitnodigingen voor verjaarspartijtjes op school uitdelen;
- geen kerstkaarten aan elkaar uitdelen en op je tafeltje uitstallen; de klas maakt met elkaar één grote kerstkaart;
- geen valentijnskaartjes uitdelen en uitstallen in de klas.

Leerkrachten kunnen daarnaast met de meisjes afspraken maken over specifieke regels om vriendinnenvenijn te voorkomen:

- *We sluiten niemand buiten/iedereen mag meespelen.*
- *We spelen niet de baas/we hebben allemaal iets te vertellen.*
- *We roddelen niet/we vertellen alleen leuke dingen over elkaar.*

Klachten over meidenvenijn bij de leerkracht/contact-/vertrouwenspersoon

Bij de leerkracht/contact-/vertrouwenspersoon kunnen signalen en klachten over vriendinnenvenijn binnen komen, belangrijk is dan om:

- niet te bagatelliseren, maar serieus te nemen;
- niet afdoen als iets wat erbij hoort, maar juist vertellen dat het vaker tussen meisjes gebeurt;
- niet de raad te geven dat ze het vriendinnenvenijn moeten negeren, maar juist dat ze 'stop' moeten zeggen;
- niet zeggen dat ze zelf aardiger moeten zijn, maar juist dat ze voor zichzelf op moeten komen.

Vooraf het probleem bij de kop pakken, de meisjes om tafel zetten en hen **zelf** vragen hoe ze dit denken op te lossen. Daarbij zijn twee invalshoeken mogelijk:

- Afspraken maken om met elkaar om te gaan;
of:
- Afspraken maken om elkaar uit de weg te gaan.

Daarnaast zijn de volgende acties belangrijk:

- Houd de queen de spiegel voor en confronteer haar met de gevolgen van haar gedrag.
- Stimuleer de queen om empathie te ontwikkelen.
- Corrigeer wannabee's en confronteer hen met hun gedrag en de gevolgen.
- Stimuleer hen om in te grijpen als de queen haar macht misbruikt.
- Oefen 'stop-zeggen', de 'ik-boodschap' en de 'confrontatie aangaan' met de target/volgzame meisjes.
- Zorg voor relatieherstel tussen de queen, de wannebee's en de target.
- Betrek ouders van de target, in samenwerking met de schoolleiding.
- Betrek de ouders van de queen en de wannebee's, in samenwerking met de schoolleiding: arrangeer een bemiddelend gesprek tussen de ouders van de target en de queen, in samenwerking met de schoolleiding.

- Stimuleer leerkracht om met de sfeer in de klas (waar de meidenpesterijen zich voordeden) aan de slag te gaan, met lessen sociale vaardigheden, omgangsregels in de klas af te spreken, samenwerkend leren-opdrachten te geven, de klasopstelling steeds te veranderen (mix, mix) zodat alle leerlingen elkaar leren kennen.
- **Houd tenminste drie maanden, regelmatig de vinger aan de pols om te checken of het meidenvenijn is opgelost/of ze zich aan de afspraken houden.**

Queen-mum en ...

Het lijkt alsof de geschiedenis zich herhaalt in generaties. Een queen bee heeft vaak een queen-mum, die zich meestal niet bewust is van het eigen gedrag en dat van haar dochter. De opmerking: "Mijn kind doet zoiets niet" is klassiek voor meer ouders, maar zeker voor een queen-mum. Omgekeerd dragen volgzame en targetouders hun gedrag onbewust over op hun kind. Sommige van deze ouders zijn in hun jeugd zelf door een queen beschadigd. Om hun kind dit te besparen, zijn zij extra gevoelig voor bazig en manipulatief gedrag van vriendinnetjes.

Het is voor de school belangrijk om te onderscheiden welk gedrag van de kinderen onacceptabel is en wat 'oud zeer' is van de moeders. Een queen-mum en een target-mum die elkaar verbaal of fysiek te lijf gaan in de school(omgeving) zijn voor geen enkele school acceptabel. Dat moet de school hen duidelijk maken. Daarnaast is een dergelijke moederconfrontatie een signaal dat het aanpakken van vriendinnenvenijn nog een en ander aan inspanningen van de school vraagt.